

УДК 657.6

КОСТИРКО Р. О.

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ – ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Розкрито статус інтегрованої звітності, передумови і перспективи її впровадження. Нада- на характеристика моделей корпоративної соціальної відповідальності вітчизняної та зарубіжної практики. Класифіковані стандарти інтегрованої звітності за функціями і сферами використання. Запропонована ієрархічна структура рівнів соціально-відповідальної діяльності компаній. Обгру- нтовано шляхи і переваги впровадження інтегрованої звітності.

Ключові слова: інтегрована звітність, корпоративна соціальна відповідальність, стійкий розвиток, моделі, стандарти.

Постановка проблеми. Соціально відповідальна політика бізнесу є основою його майбутнього. Стійкий розвиток ком- панії вимагає необхідності організації ін- формаційного забезпечення систем управ- ління, в якому повинна бути врахована триєдність економічної, соціальної і еколо- гічної складових. Корпоративна соціальна звітність відображає здатність компанії до стійкого розвитку. Її головна мета - підт- римка репутації і нівеляція нефінансових ризиків, що перешкоджають веденню і ро- звитку бізнесу. Корпоративна соціальна звітність надає інформацію, яка відсутня у фінансовій звітності, зокрема щодо: ринків продукції, праці, капіталу, конкурентних переваг в зниженні витрат, формування інтелектуального капіталу, стратегії розви- тку компанії, її внесок в підвищення доб- робуту суспільства регіону і населення країни. Застосування Концепції інтегрова- ної звітності пов'язане з певними трудно- щами. Існуюча система звітності не завжди має внутрішні взаємозв'язки і вимагає як від інвесторів, так і від менеджменту ком- панії докладання серйозних зусиль із по- шуку необхідної інформації щодо стійкого розвитку і збільшує транзакційні витрати. Як наслідок не розкриваються взаємозв'я- зки між стратегією і ризиком, фінансовими і нефінансовими показниками, корпорати- вним управлінням і показниками, показни- ками компанії та інших організацій в лан- цюжку створення доданої вартості. Ком- панії повинні будуть вийти за рамки тра- диційної звітності та надати додаткову ін- формацію щодо витрат і результатів по

усьому ланцюжку створення вартості, а також прогнози керівництва відносно май- бутніх показників діяльності. В той же час, не всі вітчизняні компанії розуміють цін- ність і важливість підвищення прозорості бізнесу і використання сучасних підходів до управління, орієнтованих на їх довго- строковий розвиток. Пріоритетним за- вданням в цій сфері є розвиток інструмен- тарію, що надає можливість вітчизняним компаніям адаптувати апробовані в світо- вій практиці стандарти і регламенти кор- поративної відповідальності.

Аналіз останніх досліджень і пуб- лікацій. Дослідженню проблем розвитку інтегрованого обліку та звітності приділя- ється значна увага у працях вітчизняних науковців, серед яких: Л. Будьонна, В. Во- робей, Т. Давидюк, І. Журовська, Р. Коли- шко, О. Маліновська, С. Мельник, І. Синя- кевич, В.М. Трегобчук.

Серед зарубіжних дослідників, пра- ці яких присвячені висвітленню питань та вирішенню проблем розвитку інтегрованого обліку та звітності, можна виділити та- ких вчених: М. Альберт, М. Браунлі, Д. Дж.Вуд, К. Е. Гудпастер, К.Джоунз, К. Де- віс, Р. Екклес, А.Крейн, М. Круз, А.Керолл, Р. Леві, Д. Лейпцигер, А.Маквільямс, Р. Маккієн, М. Макінтош, М. Мескон, Дж. Мун, Д. Меттен, Дж.В. Метьюз-мл., Дж. Пост, Дж. Сенне, Д. Сігель, Д. Тепскот, Д. Тіколл, У. Фредерік, М. Фрідман, Т. Фрой- ндліх, Ф. Хедоурі.

Незважаючи на значну кількість нау- кових робіт щодо теоретичних аспектів та методичних засад становлення та розвитку

інтегрованої звітності, в економічній літературі проблема розробки інструментів і механізмів реалізації принципів корпоративної соціальної відповідальності не отримала достатнього розвитку. Недостатньо уваги приділяється розкриттю можливостей інтегрованої звітності як інструменту соціально відповідальної діяльності компаній. Залишаються мало висвітленими такі питання як розробка методологічних засад у відповідності з концепцією стійкого розвитку суспільства, вимог до звітності, порядку ідентифікації ризиків бізнесу та аналізу їх впливу на стійкий розвиток, регламент складання звітності.

Метою статті є концептуальне обґрунтування ролі інтегрованої звітності у соціально відповідальній діяльності компаній, передумов і перспектив її впровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні відбулися значні зміни умов господарювання, способів ведення бізнесу та створення бізнесом цінності. Міжнародним комітетом з інтегрованої звітності визнано концепцію інтегрованої звітності, яка об'єднала б інформацію по фінансам, суспільному нагляду, оточуючому середовищу і соціальним аспектам в єдиний інтегрований формат. Основними завданнями такої концепції є:

- задоволення інформаційних потреб довгострокових інвесторів;
- відображення зв'язку між стійкістю бізнесу (sustainability) і його економічною цінністю (economic value);
- відображення взаємозв'язку між чинниками оточуючого середовища, соціальними та наглядовими чинниками (ESG) і фінансовими чинниками в прийнятті рішень, що впливають на довгострокові результати діяльності бізнесу;
- розробка формату звітності по ESG-факторам;
- зміщення акцентів в показниках оцінки результатів роботи бізнесу з короткострокових на довгострокові.

В сучасних умовах зазнають значних змін методологічні підходи до формування звітності (рис. 1). Традиційна бухгалтерська звітність має істотні обмеження і не повною мірою задовольняє інформаційні запити усіх користувачів. До зацікавлених сторін відносяться населення, регіональні адміністрації, неурядові організації, споживачі, підрядчики і постачальники, співробітники, інвестори, ЗМІ, акціонери. Украй важливим представляється напрям її розвитку у бік корпоративної інтегрованої звітності, що забезпечує усіх зацікавлених осіб актуальною, повною, достовірною і функціональною інформацією щодо стійкого розвитку.

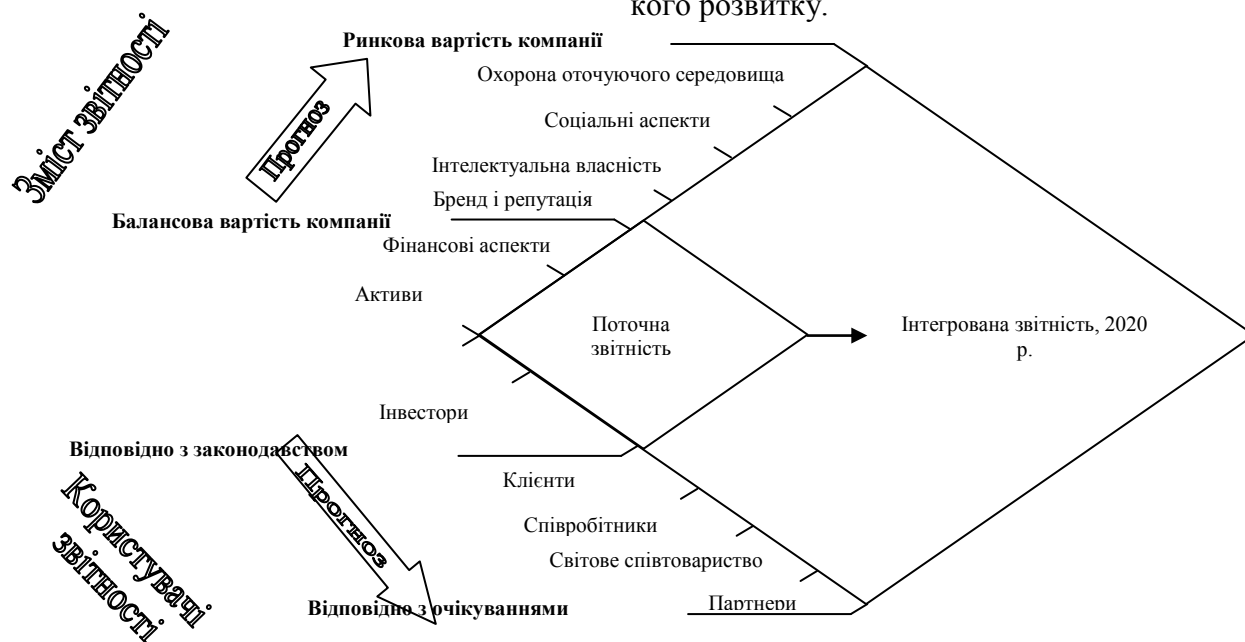

Рис. 1. Перспективи інтегрованої звітності [1]

Джерело: розроблено автором

В умовах інноваційної економіки і швидкого оновлення бізнес-процесів виникає необхідність розкриття у фінансовій звітності інформації щодо стратегії розвитку компанії, яка спрямована на зростання вартості бізнесу і зміцнення його конкурентної переваги. Надання зацікавленим сторонам ширшого спектру інформації позитивно позначається на ринковій капіталізації компаній. Згідно з результатами опитування «Ернст энд Янг» біржові аналітики все частіше при оцінці і присвоєнні рейтингу публічним компаніям беруть до уваги показники стійкого розвитку (43% респондентів) [1]. Рівень прогресу в області стійкого розвитку оцінюється за допомогою спеціальних індексів: індекс стійкого розвитку Доу-джонса (DJSI), серія індексів FTSE4Good і NASDAQ OMX Crd Global Sustainability 50 Index.

Україна знаходиться у стадії пошуку і апробації нових моделей соціального захисту зайнятого населення. Існує проблема невідповідності моделі корпоративної звітності вимогам сучасного світу. Ця проблема актуалізується такими обставинами.

Перша обставина - відсутність єдиної концепції корпоративної звітності, структурованої навколо стратегічних завдань компанії, її моделі бізнесу і управління. Сучасні моделі КСВ формувалися тривалий період. В Америці становлення соціальної відповідальності почалося в 60-70-ті роки XX сторіччя, в Європі – в середині 90-х років. Американська модель КСВ орієнтована на принципи індивідуалізму та прецедентного права. Основні заходи щодо впровадження КСВ реалізується корпораціями, соціальні програми - через добродійні фонди. У Канаді концепція КСВ відрізняється реалізацією програм вдосконалення якості та здорового робочого місця. Європейська модель КСВ заснована на принципах колективної солідарності, етичної відповідальності корпорацій перед суспільством та регламентована законодавством. КСВ реалізується через адресні соціальні програми і бізнес-проекти.

Для вітчизняної моделі КСВ характерна поетапна трансформація з початку 90-х років від відродження великими компаніями традицій добродійності та меценатства до фінансування соціальних програм на основі конкурсного відбору проектів. Вітчизняна практика управління КСВ відрізняється наступним: пріоритетами соціальної політики, структурою соціальних програм, програма-

ми навчання менеджерів в сфері соціальної відповідальності, структурою нефінансового звіту. Стратегічні рішення що приймаються радою директорів, знаходять відображення в місії і Кодексі корпоративної поведінки компаній. У окремих великих компаніях створені комітети з КСВ або етики при раді директорів, вводиться посада директора по КСВ. В процесі реалізації зовнішніх програм набуває поширення практика зовнішнього адміністрування.

Друга обставина - повільне впровадження КСВ у зв'язку з необхідністю добровільного розкриття важливої для бізнесу інформації у всіх сферах діяльності, що на даному етапі для компаній пов'язано з певними ризиками. Середній рівень відкритості компаній України за даними Центру «Розвиток КСВ» склав 14% [3]. Даний показник критично низький і свідчить про те, що сайти компаній не надають достатньо інформації для своїх стейкхолдерів щодо корпоративної соціальної відповідальності. Такі результати можна пояснити незначною активністю 100 найбільших компаній України у питаннях корпоративної соціальної відповідальності. Друга причина – малий відсоток компаній, які готують нефінансову звітність, оскільки цей критерій має найбільшу вагу в Індексі прозорості сайтів компаній. Проте, як показало дослідження, лише 9 компаній зі 100 готують нефінансові звіти.

Третя обставина - формування соціальної звітності вітчизняними компаніями належним чином не регламентовано, здійснюється виходячи з бачення власників, топ-менеджмента і співробітників, має різне наповнення, формат і структуру представлення результатів соціально відповідального ведення бізнесу. В Україні лише 4 компанії (СКМ, ДТЕК, Метінвест і Оболонь) готують звіти по комплексній системі GRI3, інші компанії («Бритиш Американ Тобакко Україна», ВОЛЯ, «Ernst&Young», «Астелит», Intel) – складають звіти за формами AA1000 і Глобального Договору ООН. Представлення корпоративних соціальних звітів здійснюється в одному з варіантів на вибір компанії: соціальні, екологічні, інтегровані звіти, звіти про стійкий розвиток.

Компанії самостійно вибирають формат, розділи і структуру звіту. Дослідження практики опублікування нефінансових звітів в Україні за 2005–2010 рр. дозволило встановити, що частка звітів із прогресу складала

91,5 % і лише 8,5 % – звітів за GRI-стандартом [2, с. 105]. В 2010 році в Україні було випущено 56 соціальних звітів, за 2011 кількість нефінансових звітів значно зменшилась – 15 звітів, у 2012 році майже вдвічі збільшилась – 35 звітів [4, с. 117]. Окремий нефінансовий звіт публікують лише 8,3% компаній, 13,2% показують еко-соціальні показники в регулярному фінансовому звіті [4, с. 117].

Четверта обставина - забезпечення зіставності даних, отриманих в різних формах, від різних підрозділів та різних компаній. Поява все більшої кількості звітів призводить до зниження їх цінності для користувачів і прозорості діяльності компанії: значуща інформація розмивається зі зростанням обсягів даних. За даними, представленими в звіті компанії "Делойт", за останні 10 років обсяг фінансової інформації в річній звітності компаній збільшився майже удвічі, а нефінансової інформації - в 6 разів і тепер займає майже 54 % річних звітів (вибірка узята з публічних компаній Великобританії) [5]. Можливим варіантом вирішення цієї проблеми може стати впровадження системи інтегрованої звітності на підставі об'єднання фінансової і нефінансової інформації в новій формі.

На відміну від бухгалтерської фінансової звітності для корпоративної соціальної звітності стандарти ще не розроблені в повному обсязі. В світі існує близько 30 міжнародних стандартів, які можуть бути класифіковані за функціями і сферами використання таким чином:

- Керівні принципи і кодекси поведінки (Керівні принципи AmnestyInternational по дотриманню прав людини для компаній і ОЕСР для багатонаціональних корпорацій, Глобальний договір ООН);

- Системи управління і схеми сертифікації (Схема екологічного менеджменту і аудиту EMAS, еко-стандарти ISO 9000 і 14001, стандарт для оцінки соціальних аспектів систем управління SA 8000);

- Рейтингові індекси (Індекс Доу Джонса по стійкому розвитку DJSI, "етичні" індекси FTSE4Good);

- Системи підготовки звітності (Глобальна ініціатива з надання звітності щодо стійкого розвитку GRI і процесний стандарт розробки звітів Aa1000s).

П'ята обставина - дотримання балансу між розкриттям позитивної і негативної ін-

формації про діяльність компанії. Інтеграція міжнародних стандартів корпоративної соціальної відповідальності в систему стратегічного управління компанією дає позитивний ефект за рахунок регулярного моніторингу діяльності компанії. Інтегрована звітність по стійкому розвитку включає економічні, екологічні та соціальні показники результативності, які формуються на стадії стратегічного і оперативного планування. Вона передбачає об'єднання фінансових і нефінансових звітів в єдину модель, що дозволить підвищити її прозорість і верифікованість, якість зовнішнього і внутрішнього аудиту і забезпечить виконання зобов'язань по підзвітності організації її стейкхолдерам. В них також висвітлюються ризики і потенціал стійкого розвитку компанії незалежно від організаційно-правової форми. Компанії повинні розкривати не тільки свої досягнення, але і проблемні аспекти. Це створює тимчасову загрозу для репутації компанії, проте в довгостроковій перспективі подібний ризик компенсується значними перевагами: глибшим аналізом результатів діяльності компанії, підвищенням довіри зацікавлених сторін, удосконаленням системи управління ризиками і зростанням ефективності діяльності компанії.

Соціальна спрямованість сучасного бізнесу проявляється в різних аспектах діяльності: від добросовісної взаємодії з партнерами до реалізації дивідендної політики (рис. 2). Для оцінки взаємодії власників бізнесу із зацікавленими сторонами - стейкхолдерами (державою, бізнес-партнерами, інвесторами, персоналом, навколишнім співтовариством) необхідно застосовувати критерії, які характеризують розвиненість напрямів стійкого розвитку компанії, в тому числі сферу соціальної відповідальності бізнесу.

Принципи і умови формування набору показників стійкого розвитку є актуальною проблемою останніх років. Одним із способів введення цих показників в систему бухгалтерського обліку може стати механізм обліку на забалансових рахунках. Підготовка і розрахунок таких показників часто пов'язані із складними математичними або статистичними розрахунками, а також отриманням і обміном інформацією з інших підрозділів компанії. Тому для угруповання і фіксації нефінансових показників необхідно розробити систему аналітичного обліку, що виконує допоміжну і забезпечуючу роль по від-

ношенню до обліку на забалансових рахунках.

Дослідження показали, що використання інтегрованої звітності впливає на господарські результати. За її допомогою компанія може виявити ефективність використання ресурсів і капіталу (фінансового, виробничого, людського, інтелектуального, природного і соціального). Основними перевагами впровадження інтегрованої звітності є:

зниження витрат на складання звітності; забезпечення якості управління; краще розуміння співробітниками бізнес-моделі і стратегії компанії; підвищення якості фінансової звітності щодо стійкого розвитку за рахунок уваги до інвестиційних чинників і ризиків.

Рис. 2. Ієрархічна структура рівнів соціально-відповідальної діяльності компаній
Джерело: розроблено автором

Висновки та перспективи подальших досліджень. В Україні не існує законодавчих вимог підготовки звітів про стійкий розвиток. Державні гарантії соціального захисту мінімальні, корпоративні програми знаходяться у стадії розробки або дослідного впровадження без належного методичного забезпечення. Нефінансові звіти розкривають інформацію різним користувачам щодо дотримання принципу «триєдиного підсумку» по екологічних, соціальних і економічних аспектах діяльності компанії. Інтегрована звітність є новим напрямом розвитку корпоративної звітності, що ставить своєю метою надання різноманітним стейкхолдерам інформації про ключові чинники створення вартості компанією. У інтегрованій звітності компанії надається комплексний огляд стратегії, системи управління, ефективності компанії, існуючих можливостей, перспектив і ризиків та їх впливу на генерування вартості

впродовж тривалого періоду. Основними шляхами впровадження інтегрованої звітності є: розробка внутрішньокорпоративного стандарту розкриття інформації; уточнення структури аналітичних рахунків в обліку і форм управлінської звітності, які відображають інформацію, необхідну для формування нефінансової звітності; розробка регламенту моніторингу інформації інтегрованої корпоративної звітності; розробка і включення в облікову політику форм нефінансової звітності для стейкхолдерів у відповідності з вимогами вітчизняних і міжнародних стандартів.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розробка методичного інструментарію формування і аудиту інтегрованої звітності, що сприятиме поліпшенню якості корпоративної звітності компаній і підвищенню прозорості їх діяльності та довіри суспільства.

Література

1. Горелова М. Статус интегрированной отчетности за рубежом и перспективы в РФ // Пятый практический семинар по изданию годовых отчетов 30 сентября 2013 г. – «Эрнст энд Янг (СНГ) Б.В.». – 2013. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.ey.com.
2. Король С. Нефінансова звітність підприємства // Вісник КНТЕУ. – 2011. – № 6. – С. 102-113.
3. Розвиток КСВ в Україні у 2012 році. Прогнози на 2013 рік. Індекс прозорості компаній [Електронний ресурс]: Центр "Розвиток корпоративної соціальної відповідальності". – Режим доступу: [http://www.csr-ukraine.org/userfiles/file/zvit-last-2_\(4\).pdf](http://www.csr-ukraine.org/userfiles/file/zvit-last-2_(4).pdf).
4. Костирко Р. О. Сучасні тенденції розвитку корпоративної соціальної звітності // Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації. Збірник наукових праць. – Випуск 2(11). – Ч.2. – К.: ПП «Рута», 2013. – С. 116-132.
5. Deloitte, Write from the Start: Surveying Narrative Reporting in Annual Reports. - L.: Deloitte, 2008.

Костырко Р. А.

Интегрированная отчетность – инструмент социально ответственного бизнеса

Раскрыт статус интегрированной отчетности, предпосылки и перспективы ее внедрения. Представлена характеристика моделей корпоративной социальной ответственности отечественной и зарубежной практики. Классифицированы стандарты интегрированной отчетности по функциям и сферам использования. Предложена иерархическая структура уровней социально ответственной деятельности компаний. Обоснованы пути и преимущества внедрения интегрированной отчетности.

Ключевые слова: интегрированная отчетность, корпоративная социальная ответственность, устойчивое развитие, модели, стандарты.

Kostyrko R.

The integrated accounting is an instrument socially responsible business

Status of the integrated accounting, pre-condition and prospect of her introduction is exposed. Description of models of corporate social responsibility of domestic and foreign practice is presented. The standards of the integrated accounting are classified on functions and spheres of the use. The hierarchical structure of levels is offered socially to responsible activity of companies. Ways and advantages of introduction of the integrated accounting are reasonable.

Keywords: integrated accounting, corporate social responsibility, steady development, models, standards.

Рецензент: Чиж В. І. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Облік і аудит» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Луганськ, Україна.

Reviewer: Chizh V. – Professor, Ph.D. of Economics, Head of Accounting and Auditing Department Volodymyr Dahl East Ukrainian national university, Luhansk, Ukraine.

e-mail: vera-chizh@yandex.ru

References

1. Horelova M. Status yntehyryro-vannoy otchetnosty za rubezhom y perspek-tyvy v RF // Pyatyy praktychesky semynar po yzdanyyu hodovykh otchetov 30 sentyabrya 2013 h. – «Ėrnst énd Yanh (SNH) B.V.». – 2013. – [Elektronnyy resurs]. – Rezhym do-stupu: [w?-www.ey.com](http://www.ey.com).
2. Korol' S. Nefinansova zvitnist' pidpryyemstva // Visnyk KNTEU. – 2011. – № 6. – s. 102-113.
3. Rozvytok KSV v Ukrayini u 2012 rotsi. Prohnozy na 2013 rik. Indeks prozo-rosti kompaniy [Elektronnyy resurs]: Tsentr "Rozvytok korporatyvnoyi sotsial'noyi vidpovidal'nosti". – Rezhym dostupu: [http://www.csr-ukraine.org/userfiles/file/zvit-last-2_\(4\).pdf](http://www.csr-ukraine.org/userfiles/file/zvit-last-2_(4).pdf).
4. Kostyrko R.O. Suchasni tendentsiyi rozvytku korporatyvnoyi sotsial'noyi zvitno-sti // Bukhhalters'ky oblik, analiz ta audyt: problemy teorii, metodolohiyi, orhanizatsiyi. Zbirnyk naukovykh prats'. – Vypusk 2(11). – CH.2. – K.: PP «Ruta», 2013. – s. 116-132.
5. Deloitte, Write from the Start: Surveying Narrative Reporting in Annual Reports. - L.: Deloitte, 2008.

Стаття подана 13.12.2013 р.

